

Vía On-Line por cortesía de:

Camiño do Mar

Camiño do Mar

Xoán Ramón Fernández Pacios

Textos

Xoán Ramón Fernández Pacios

Fotografías

Adrián Fernández del Moral

Diseño y maquetación

ta ta ta

Agradecementos

O meu agradecemento a tódalas
persoas que ca súa desinteresada axuda
fixeron posible este libro

© de los textos y las imágenes: sus autores

© de esta edición, Deputación de Lugo

ISBN: 84-8192-668-X

Depósito legal: C 2053-2011

Para Uxío e Noa e sobre todo para a miña dona,
Mar Corbelle Valiño, inspiración e alma deste camiño

DEPUTACIÓN DE LUGO

Camiño do Mar

Xoán Ramón Fernández Pacios

Camiño do Mar

Índice

Explicación do
Camiño do Mar

pág. 8

Ribadeo
Reinante

pág. 15

Reinante
A Espiñeira

pág. 43

A Espiñeira
Foz

pág. 61

Foz
Cervo

pág. 93

Cervo
Faro

pág. 123

Area
Ponte do Porto

pág. 139

A Mariña Luguesa:
Un mundo en festas
pág. 166

Explicación do Camiño do Mar

Despois de percorre-lo *Camiño Norte* polas terras do norte peninsular os peregrinos chegaban a Ribadeo, vila na que tiñan a posibilidade de elixir entre dous camiños para chegar ata Santiago, un moito máis longo e menos abrupto que ía bordeando a costa galega ata Ferrol onde se incorporaba ao *Camiño Inglés* e outro máis curto e accidentado que os levaba, todo polo interior, pasando por Lourenzá, Mondoñedo, Vilalba e Sobrado ata Santiago, o que hoxe é o trazado oficial do *Camiño do Norte*.

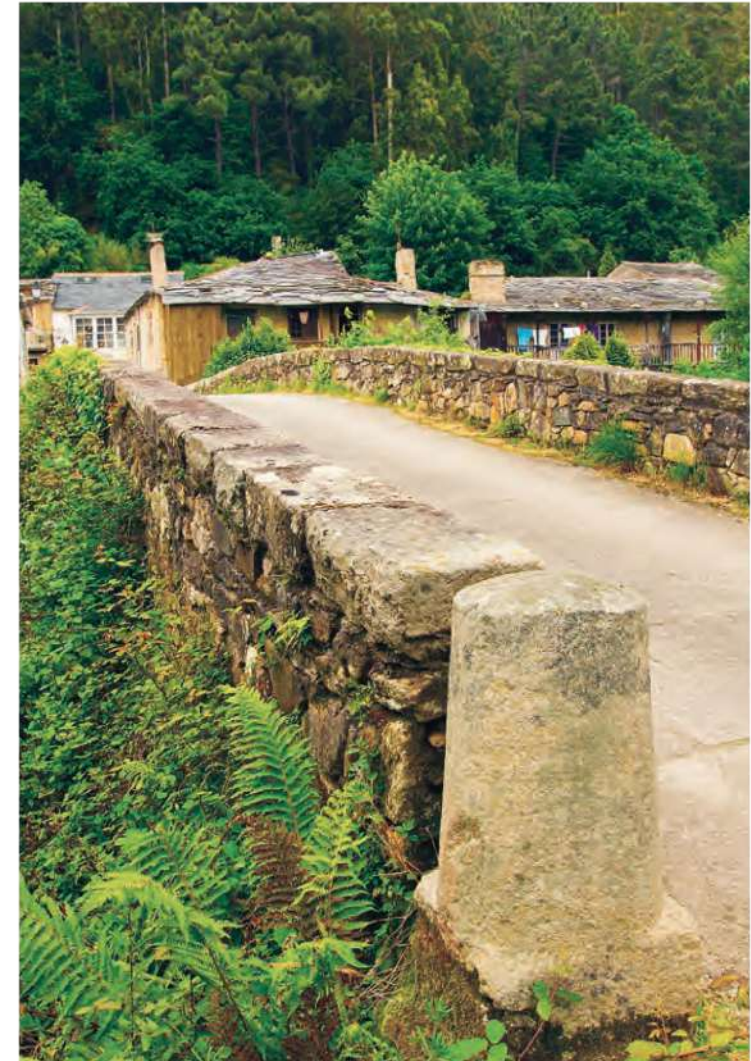
A posibilidade de elixir que tiña o peregrino en Ribadeo queda patente no caso de Bartolomeu Fontana (1539), no relato da súa peregrinación dinos que nesta vila opta polo camiño máis longo, o da costa (“*per la marina*”) que o leva ata Viveiro, a doce légoas de distancia, aínda que tamén recalca no seu itinerario que “*dende Ribadeo quen queira ir directo a Santiago que siga a Vilanova, a catro légoas, e despois Vilamaior, a unha légoa*”. (Petrocchi, M. 1958. *Un italiano en la España de Carlos V: la peregrinación de Bartolomé Fontana*. 1538-39).

Por qué o veneciano Fontana elixe o camiño da costa? Porque existe un camiño físico, en bo estado, coñecido e concorrido polo que transitar.

Varios autores sinalan que o que predominaba en Bartolomeu Fontana era máis un espírito aventureiro que un sentimento relixioso xacobeo. Alegan isto baseándose na idea de que os peregrinos buscaban sempre o camiño máis curto cara Santiago. Esta idea non se pode aplicar a tódolos peregrinos, moitos peregrinaban a Compostela buscándose a vida entornando aos hospitais e albergarías do camiño, outros aproveitaban para visitar santuarios e lugares de veneración desviándose do camiño e xerando novas rutas e outros seguían o camiño máis curto. Iso é certo, pero que facían para volver ás súas casas? Podían empregar-lo mesmo camiño ou ben aproveitar para visitar centros de peregrinación locais ou buscar os portos onde embarcar.

Que se produce entón en Ribadeo?. Unha bifurcación do *Camiño Norte*. Nada estraño por outra parte, lembremos que esta vía xacobeá ten dúas rutas terrestres para entrar en Galicia ou as constantes bifurcacións que se producen neste camiño tanto en Asturias como no País Vasco.

O trazado do *Camiño do Mar* pon en contacto a Ribadeo con Ferrol, poboación na que comeza un dos ramais do *Camiño Inglés* e co que se funde ata chegar a Santiago de Compostela. Este camiño percorre

un territorio bastante amplo no que a maioría dos seus concellos son costeiros, de aí o seu nome de *Camiño de Mar*.

Que se atopaba o peregrino no tramo lucense desta ruta costeira? Primeiro unha estrutura viaria consolidada, inicialmente denominada *Camiño Francés* (século XVI) e despois *Camiño Real* (XVII e XVIII). Se preguntamos hoxe en día polo *Camiño Real* aínda hai persoas que son quen de sinalalo. Para confeccionar esta ruta empregouse unha documentación histórica combinada con entrevistas a persoas de idade que nos sinalaron trazados antigos de camiños que serviron para completar os ocos que a documentación escrita deixara.

Aparte dun trazado físico o peregrino atopaba no tramo Ribadeo-Viveiro unha ampla rede benéfica, con cinco hospitais nos que se podían acolle-los peregrinos, ademais existen dous hospitais para lazarados e sete mosteiros, nos que podían recibir comida e acollida.

Que rutas empregan os peregrinos que pasan por este Camiño?

Tres son as vías de entrada:

—A terrestre, dende Ribadeo seguían o camiño terrestre pegado á costa ata Santiago.

—A marítima, chegando aos portos lucenses en barcos procedentes dos diversos países que comerciaban con Galicia, posteriormente por vía terrestre chegaban a Santiago.

—A de volta. Nun principio comprobamos que a maioría dos peregrinos localizados nos libros de defunción traían a Compostela, polo tanto viñan de volta de Santiago. Fíxonos pensar na posibilidade da existencia dunha ruta de volta que buscaba embarcarse cara aos seus países de orixe. Mais logo deixamos esta teoría ao comprobar, despois dun pormenorizado estudo dos peregrinos mortos, que o fluxo peregrinatorio era tanto de ida como de volta.

Que é logo o Camiño do Mar? Unha ruta costeira, bifurcación do *Camiño Norte*, que transcorre polos concellos costeiros lucenses e coruñeses ata Santiago, entorno á cal existían unha serie de centros de beneficencia e na que temos rexistrado o paso continuado de peregrinos. Polo tanto estase a falar dunha ruta de peregrinación cun valor e unha riqueza patrimonial, histórica e medioambiental comparable á de calquera outra ruta peregrinatoria.

Resulta obvio que o nome desta ruta de peregrinación débese a que os concellos polos que transcorre están repletos de vilas portuarias coñecidas no mundo marítimo. Non é de estrañar que aparezan nomeados portos da nosa costa da Mariña Lucense nos portulanos italianos. Así no do xenovés Petrus Vesconte (1313) aparece *Ripa Dova* (Ribadeo) *San Cibrao* e *Vares*; no de Grazioso de Benincasa de

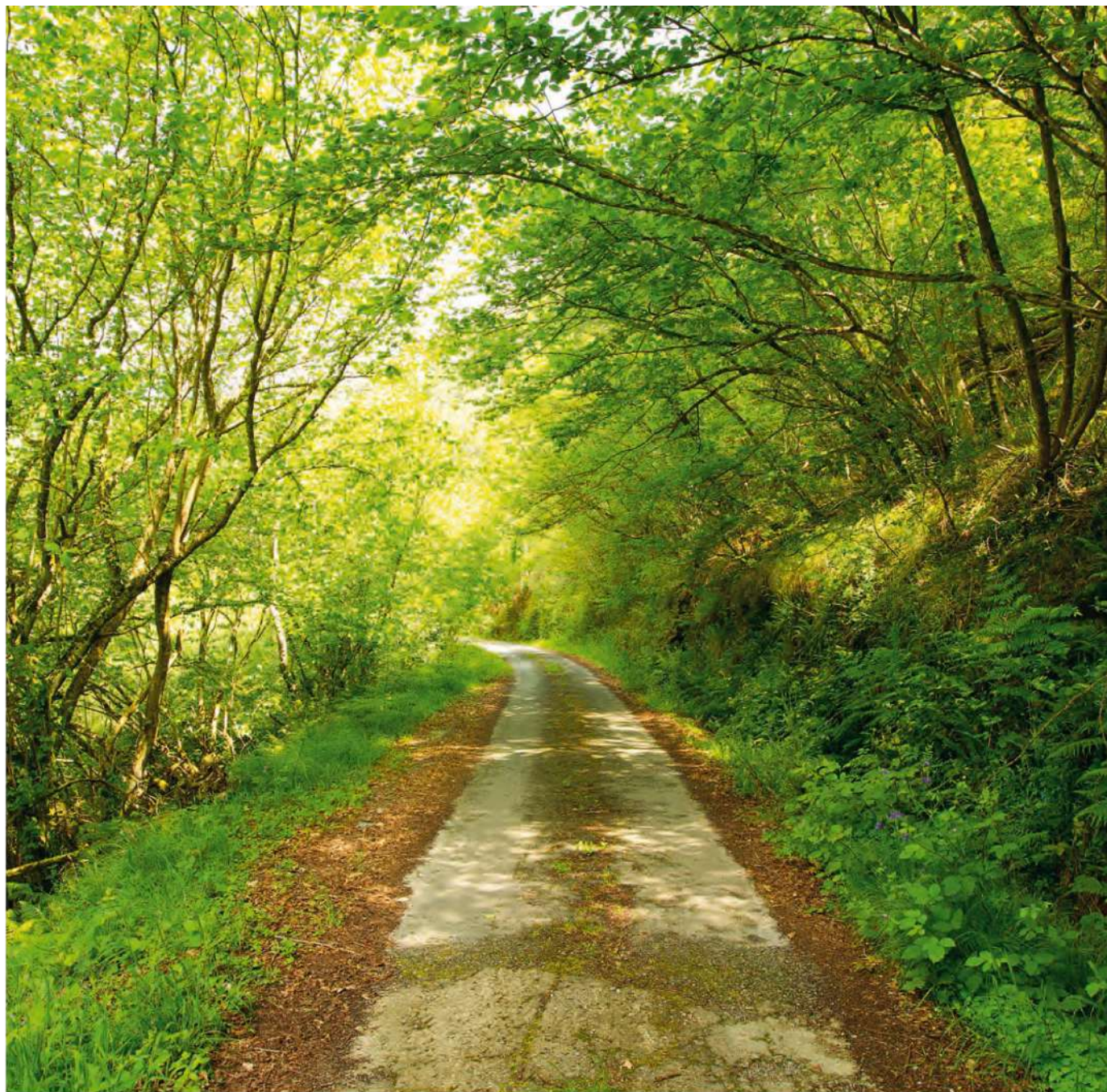
Ancona (1467) aparecen as anteriores poboacións ás que hai que engadir as de *Baxma* (Foz), *Virella* (Burela) e *Viveiro*. Idéntica relación é a que fai o portugués Pedro Reinel no ano 1485. No século XVI será o licenciado Bartolomeu Molina o encargado de facer unha relación dos portos da Mariña Lucense, nos que comprobamos como predominan as actividades comerciais, pesqueiras, sobre todo a baleeira, e as artesanais como a carpintería de ribeira, “*do se facen gentiles navios*”, dirá do porto de Foz.

Máis pormenorizada é a visión que dá Pedro Teixeira no ano 1634. A este cosmógrafo, nado en Portugal, chamáballe moito a atención a cantidade de produtos que exportaba Galicia: “*en tanta abundancia que no hay lugar en el decurço del año muchos navios para Francia y Flandes... el pescado de sus puertos y sus costas es el mas sano y sabroso que sabe sustentando de el a toda España*” [MARIAS FRANCO, F. e PEREDA ESPESO, F. 2002. *Atlas del rey Planeta. Descripción de España y de las costas y puertos de sus reinos, de Pedro Teixeira*. (1634). P. 324].

Este mesmo autor di de Ribadeo que é un lugar de grande poboación e trato no que a profundidade do porto oscila entre as 5 e as 10 brazas e por iso a el acoden “*muchos navios con mercancías a este puerto y a cargar en el maderas y vinos*”. Tampouco escatima eloxios para o porto

de Foz do que relata a historia dun barco de 80 toneladas que aparecera á deriva (1622), sen tripulación nin carga o que fixo pensar que fora obra dos piratas que poboaban estas augas. O de Burela defíneo coma un pequeno porto e aldea de pescadores; dos de San Cibrao, Portocelo e Celeiro de Viveiro afirma *“aquí dan fondo algunos navios de razonable porte y están seguros de los tiempos”*.

Que todos estes portos mantiveron contactos comerciais co Norte de Europa e Inglaterra queda patente en multitude de documentos, así sabemos que dende o ano 1313 os comerciantes de Viveiro están fretando barcos con destino a portos no norte europeo, é moi probable que nestes viaxes comerciais chegasen peregrinos aos nosos portos. Sobre esta posibilidade existe unha lenda con base histórica que di que San Cibrao conservaba na praia do Torno abundantes restos de sílex británico, traídos como lastre polos barcos desta nación. Dende Inglaterra chegaban barcos con peregrinos e marchaban cargados ata os topes de viño, razón pola que tiñan que tirar lastre, o citado sílex. Realidade ou lenda, o certo é que o sílex apareceu en moita cantidade nos portos da Mariña, de igual maneira que os peregrinos.

Ribadeo
Reinante

Tramo Ribadeo–Reinante

(13.3 quilómetros)

A primeira das sinalizacións do *Camino Norte* en Galicia está situada no porto ribadense de Porcillán, para nós tamén debe se-lo punto que sinale o comezo do *Camino do Mar*. Dende Porcillán, nome que os historiadores do século XIX fan derivar de *Portus Iulianus*, subimos ata o Campo de San Francisco (actual Praza de España) onde noutroora os peregrinos atopaban refuxio e asistencia tanto nos conventos de San Francisco e Santa Clara como no hospital de San Sebastián, que con anterioridade a 1343 ocupaba dúas casas desa praza.

Aínda que semelle unha oferta bastante ampla quedaba moi escasa cando se producía unha avalancha de pobres, tal e como acontece no ano de 1564 ou no de 1573, momentos nos que o concello ribadense verase na obriga de ter que expulsar do seu territorio, con certa axuda económica, aos pobres que puidesen andar e prohibir a mendicidade nas rúas da vila. A razón de tantos pobres polas rúas ribadenses débese a que era este porto onde primeiro descargaban os barcos estranxeiros cargados de gran, convertendo a Ribadeo no primeiro dos pobos nos que se podía cocer pan.

◀ Porto de Porcillán. Ribadeo

▶ Castelo de San Damián

- ▲ Mapa do trazado Ribadeo-Reinante.
- ▶ Edificio de Aduanas.
- ▶ (Páx. seguinte) Ribadeo. O cargadoiro.

Para facer o trazado do *Camino do Mar* dende Ribadeo atopámonos cun serio problema xa que a documentación indícanos claramente que o trazado histórico coincide ca actual estrada N-634, polo menos dende Ribadeo ata Santiago de Reinante, no que podemos deixar a citada estrada e coller o *Camino Real*.

Tanto se consultamos o mapa de Cornide Saavedra (1764) como o de Domingo Fontán (1845) veremos como o camiño que sae de Ribadeo ata Viveiro pasa polas mesmas poboacións polas que transcorre hoxe a N-634. Nomes de poboacións como Dompniñor, Vilar, Rochela ou Cinxe, hoxe pegados á citada estrada aparecen na documentación xunto a unha ruta denominada “*camino franzes que de Ribadeo va a la puente de la Espiñeira*”.

Este trazado dende Ribadeo ata Santiago de Reinante é todo por estrada (10.5 km) cortada en catro ocasións por enormes rotondas complicadas de cruzar, por iso quixemos propoñer unha ruta alternativa aos peregrinos que os afaste totalmente da estrada nacional, chea de coches, e os leve por rutas próximas á costa.

Dende a praza de España (antigo Campo de San Francisco) seguimos pola rúa San Roque ata que esta se transforma na rúa Virxe do Camiño, ao final dela observamos un edificio pintado de azul, tanto a cor como a arquitectura permítenos distinguilo con facilidade. Trátase da *Casa*

do Óptico, unha sobria edificación de estilo indiano construída a principios do século xx. Deixamos a casa á nosa dereita e seguimos por esa estrada asfaltada ata o primeiro cruce no que collemos á dereita, a 300 metros atopámonos cunha pequena ponte que nos permite pasar por debaixo da estrada da Mariña, xusto temos cruzado este paso collemos recto ata que 500 metros despois nos atopemos co segundo dos pasos subterráneos, esta vez permítenos atravesar a Autovía do Cantábrico. Unha vez cruzado tomamos á esquerda, seguimos por esa estrada 400 metros ata outro cruce no que volvemos coller á esquerda, dirección Piñeira, e vemos a súa igrexa ao fondo. Cando levamos percorridos 500 metros hai outro cruce, no que seguimos recto, deixando á dereita a igrexa de Piñeira. Tras outro medio quilómetro vemos un stop ao lado dunha casa vermella con cruz no tellado do hórreo e un Cristo no portallón de entrada, estamos no lugar de Río, levamos 2.2 quilómetros dende Ribadeo.

Neste cruce de Río debemos seguir pola estrada da esquerda (LU-5202) que seguiremos ata que pasemos unha ponte pequeniña e vexamos o sinal que nos indica que deixamos Río. Debemos ir atentos pois a 100 metros hai que tomar cara á dereita (2.5 km dende Ribadeo) ata o seguinte cruce no que collemos á dereita dirección Rinlo ao que chegamos despois de percorrer 5.7 quilómetros dende Ribadeo.

- ▲ Igrexa de San Roque e Cocos.
 - ◀ Escola de idiomas.
 - ◀ (Páx. anterior) Campo de San Francisco.
- Hoxe praza de España.

- ▲ Mapa do trazado Rinlo-Reinante.
- ▶ Cetáceas e Illa Pancha.

- ▼ (Páx. 24) Praia dos Castros.
- ▼ (Páx. 25) Praia dos Xuncos.
- ▼ (Páx. 26-27) Praia das Illas.

Cando chegamos a este fermoso pobo mariñeiro deixamos atrás o Campo do Cristo e atopámonos á nosa esquerda a igrexa e a estrada LU-141 e á dereita o pobo que debemos visitar, pascar polas súas angostas rúas que serviron de escenario para a película “*Os mortos van de presa*”. Visita obrigatoria é o peirao, dende o que saían, nos séculos XVI e XVIII, botes de remos con arpoeiros á caza da balea. Rinlo, aparte da súa beleza, ofrécenos un deleite gastronómico como é o arroz caldoso que recomendamos degustar.

O camiño prosigue pola praza de Santa Catarina e continúa pola rúa Alonso Pampín Cordido ata unha intersección 400 metros despois na que debemos tomar á dereita, pegadiños a unha casa chamada *Vila Marcelino*. Seguiremos por esta estrada 800 metros ata unha nova intersección na que tomamos á esquerda. Preto duns 600 metros topámonos cunha explotación gandeira e un desvío á nosa dereita cunha dirección prohibida para vehículos menos para tractores, por aí debemos ir ata que nos topemos con outra intersección a 100 metros. A partires de aquí debemos seguir os sinais de madeira que nos indica *Ruta das Praias, Praia dos Xuncos e Praia dos Castros*, que iremos deixando á nosa dereita ata que cheguemos á *Praia das Catedrais* (5.3 km dende Rinlo), podemos empregar para cruzala unha pasarela de madeira, pero iremos atentos á estrada

pois a escasos cincocentos metros existe un desvío á dereita que nos leva cara o campamento xuvenil da Devesa. Iremos por esta estrada, cruzaremos unha ponte que pasa por riba da vía do tren ata un desvío de terra á dereita polo que debemos ir, á nosa esquerda queda a parte de atrás do campamento da Devesa.

Imos agora por un camiño de terra, deixando á nosa dereita uns invernaoiros e saíndo a unha estrada asfaltada, despois colleremos cara á dereita e a 400 metros, noutra intersección, tomamos cara á esquerda e pouco despois atopámonos un cruce, estamos na LU-0604, á esquerda unha pista e un sinal que indica cara unha casa de turismo (*Casa Elena*), de fronte un hotel (*Casa Amadora*) e á dereita comeza o trazado do *Camiño Real* en Reinante que seguiremos.

Praia das Illas.

QUE VER EN RIBADEO

Esta vila, coma tódolos pobos mariñeiros, tén a súa orixe nas vivendas que os mariñeiros construíron ao carón dos portos de Cabanela e Porcillán, converténdose o lugar de Santiago de Vigo no primeiro asentamento da vila, ata fins do século XII momento no que o rei Fernando II traslada a vila a un sitio máis alto, o que hoxe ocupa, rodéao de murallas e traslada a Sé episcopal dende Mondoñedo a Ribadeo, permanecendo nesta vila dende o ano 1182 ata 1219, data na que volve a Mondoñedo.

A cidade segue medrando trala marcha da Sé episcopal, superando en pouco tempo o espazo dentro das murallas e estendéndose ao arredor delas formando as novas rúas, barrios e espazos cidadáns, como é o Campo da Vila, despois coñecido como de San Francisco e agora Praza de España, na que entre outros edificios eclesiásticos e civís destacaba o hospital de San Sebastián.

A vila de Ribadeo experimentaba un constante crecemento debido ao movemento mercantil que alí tiña lugar, converténdose o seu porto en lugar de entrada, así como de saída, de grande número de mercancías. Poñía este porto en contacto a Ribadeo cos países do Báltico, Alemaña, Francia, Inglaterra, países do Mediterráneo, sur de España e América. Esta fluída comunicación foi a que favoreceu a aparición de gran número de comerciantes e industriais entre os que destaca Antonio Ibáñez, marqués de Sargadelos.

Hoxe Ribadeo é unha fermosa vila, activa comercialmente, que podemos coñecer andando, asombrándonos, constantemente, cos seus edificios antigos, nos que comprobámo-la constante presenza da influencia indiana. Destaca entre todas estas construcións a Torre dos Moreno, mandada edificar por dous irmáns que fixeron fortuna na emigración no ano 1905 empregando un estilo eclético, que lembra á arquitectura modernista, mesturando o emprego de formigón e ferro, sistema moi avanzado para a época. Dentro do campo da construción militar destaca o Castelo de San Damián, construído a principios do XVIII como complemento dos dous canóns que estaban colocados na capela da Atalaia, que hoxe aínda se conservan en lembranza doutras épocas máis violentas.

O nome de Ribadeo

Etimoloxicamente significa sobre o río Eo, da mesma maneira que Ribadavia ou Ribadesella significan sobre o río Avia ou Sella, respectivamente.

O nome de Ribadeo sofre modificacións ao longo do tempo así en 1177 aparece escrito como *Ripa de Euo*. No 1183 vémosto nun documento en latín da seguinte maneira *Rippa Euue*, termo que aparece xa unido no ano 1202 *Ripadeuue*. No 1270 atopámosto transformado en *Ribadeu* e, a partir do 1305, xa aparece o termo de *Ribadeo*, aínda que nos séculos XVII e XVIII escribírono habitualmente coa letra “V”.

- ▲ Casa Consistorial.
- ◀ (Páx. anterior) Vista de Ribadeo.

Propietarios de Ribadeo

O primeiro dono señorial foi o bispo de Mondoñedo, impoñendo o seu poder sobre os habitantes de Porcillán e Cabanela e posteriormente sobre a vila de nova creación na que se asentara a Sé. Posteriormente, no ano 1369 a vila de Ribadeo e as rendas que xeraban foron entregadas ao cabaleiro francés Pierre Villaines, que será o primeiro dos condes de Ribadeo ata que a fins do século XIV venda a posesión do seu condado a Pedro López Dávalos. Cando este segundo conde se enfronte co rei Xoán II será desterrado a Valencia e o seu condado outorgado a Rodrigo Villandrando, un valente cabaleiro que destacara nas guerras de Francia e na defensa do rei Xoán. Atopábase o rei en Toledo o día da Epifanía do ano 1441 cando foi emboscado polos seus inimigos, don Rodrigo defendeu coa súa espada e polo seu valor foi recompensado. A partir dese momento o rei e os seus sucesores estarían obrigados a doarlle o traxe que levasen o día da Epifanía ao conde de Ribadeo e aos seus sucesores, algo que perdurou ata o reinado de Afonso XIII.

Posteriormente membros da familia Villandrando casarán con membros da familia Hajar sendo nesta rama onde recaerá o condado de Ribadeo ata o momento da súa extinción.

◀ Área recreativa do Cargadoiro.

▶ Casa dos Moreno.

A praia das Catedrais

Non hai un só concello polos que atravesa o *Camión do Mar* na provincia de Lugo que non teña as súas correspondentes praias, que van dende os longos e inacabables areais ata as máis pequenas calas. A limpeza das súas augas e a calidade dos servizos que ofertan fai que moitas delas posúan unha Bandeira Azul, en concreto na Mariña Lucense no ano 2010 foron concedidas 22 bandeiras, repartidas da seguinte maneira:

Ribadeo, 2; Barreiros, 7; Foz, 7; Burela, 3 e Cervo, Xove e Vicedo con cada súa bandeira.

Entre todos estes areais destaca un: *a praia das Catedrais*, coñecida dende sempre como *a praia das Augas Santas*, na que podemos apreciar un conxunto de arcos que a erosión mariña foi facendo ao longo dos séculos neses acantilados de lousa e cuarcita, converténdoa en algo único dunha beleza incomparable, pola cal recibiu a categoría de Monumento Natural, un título que reciben aqueles espazos cunha beleza ou con formacións singulares que merecen ser obxecto dunha protección especial.

Teña precaución o peregrino de visitala con marea baixa ou baixando xa que cando a marea sube a praia desaparece completamente.

Praia das Catedrales.

Praia das Catedrais.

Praia das Catedrais.

Hospital de peregrinos de San Sebastián en Ribadeo

Francisco Lanza cuidaba que o hospital data- ba do XII e que nacera vinculado a unha doa- zón que o matrimonio Bela fixera, pola cal deixaban unha casa na que tiña que haber un barqueiro, este tiña a obriga de non cobrarlle carto algún aos peregrinos que cruzasen a ría na súa barca.

A primeira referencia documental data do ano 1343, na que podemos apreciar a existencia dun hospital que levaba bastante tempo funcionando.

Coma en tódolos hospitais do *Camiño do Mar* recibe a pobres da localidade, estranxeiros e peregrinos. O que o diferencia dos outros é o alto número de soldados debido á existencia dun destacamento en San Damián.

Os libros de fábrica permítennos saber que os peregrinos recibían descanso nunha das 21 camas, comida, asistencia sanitaria, cun médico e un cirurxián que asistían aos enfermos, e asistencia espiritual, confesións e soterramento por parte do hospital en caso de falecer.

No ano 1766 o hospital de San Lázaro desaparece e as súas rendas pasan ao de San Sebastián. Este acabará desaparecendo no ano 1857 en que se vende o edificio do hospital e a súa capela a catro persoas pola cantidade de 156.000 reais. Posteriormente edificárase o actual hospital de San Sebastián, noutro lugar do Campo de San Francisco.

O convento de San Francisco

A súa ubicación no campo da Vila renomea a esa zona como Campo de San Francisco. As lendas populares atribuían a San Francisco a fundación deste convento na súa viaxe dende Oviedo a Santiago, pero estudos máis recen- tes ven máis lóxico que a persoa que o funda- se fose frei Benicasa de Tudesco, discípulo de San Francisco, no ano 1214. Conservou o mos- teiro os restos do fundador nunha urna de madeira situada detrás do altar maior.

Co mosteiro colaboraron activamente o Concello, particulares e os membros da Casa de Anleo (Navia) na que rematarán fundando unha capela na igrexa que levaría os seus es- cudos de armas e un letreiro no que impide que se soterre a ninguén que non sexa auto- rizado polo cabeza visible da Casa de Anleo. Outras familias emularon aos anteriores edifi- cando varias capelas dentro de igrexa.

Trala exclaustación dos monxes o con- vento entrou nunha fase de deterioro cons- tante ata que foi vendido a don Pedro Osorio, veciño de Ribadeo (1838), que constrúe preto del un forno e unha casa nova. A igrexa pa- rroquial actual pertencía antes ao mostei- ro, é dunha soa nave e planta de cruz latina. Será reformada e ampliada polo concello no ano 1902.

O convento de Santa Clara

Ten a súa orixe nun pequeno mosteiro que existía no barrio de Santiago de Vigo, no que as mulleres piadosas se retiraban; probablemente iniciaron o seu traslado ao lugar que ocupan agora pouco despois de crearse a nova vila a fins do século XIII.

Aínda hoxe se fala do milagre que aconteceu o día 12 de agosto do ano 1544 cando se declarou no convento un pavoroso incendio. A xente pensaba que ía arder o edificio pois as lapas cubrían todo, ata que a abadesa, posiblemente sor Estefanía de Arguelles, rogou para que Santa Clara se aparecese e apagase o incendio coas mangas do seu hábito, e así aconteceu salvando o edificio e ás monxas clarisas.

No ano 1855, tal e como nos conta Francisco Lanza, unha orde do goberno mandaba pechar tódolos conventos que albergasen menos de 12 monxas. Tal era o caso de Ribadeo, máis a defensa que fixo o concello para mantelo aberto, debido aos moitos favores que a vila recibira das monxas clarisas, permitiu que seguise funcionando ata este ano de 2010.

É unha tradición moi estendida entre os mariñáns levar unha, mellor dúas, ducias de ovos ao convento como regalo para evitar que chova o día dunha voda. Non sei se será certo ou non o que sei, e iso é certo, que eu casei en novembro, uns amigos levaron dúas ducias de ovos e non choveu, que cada un saque as conclusións que queira.

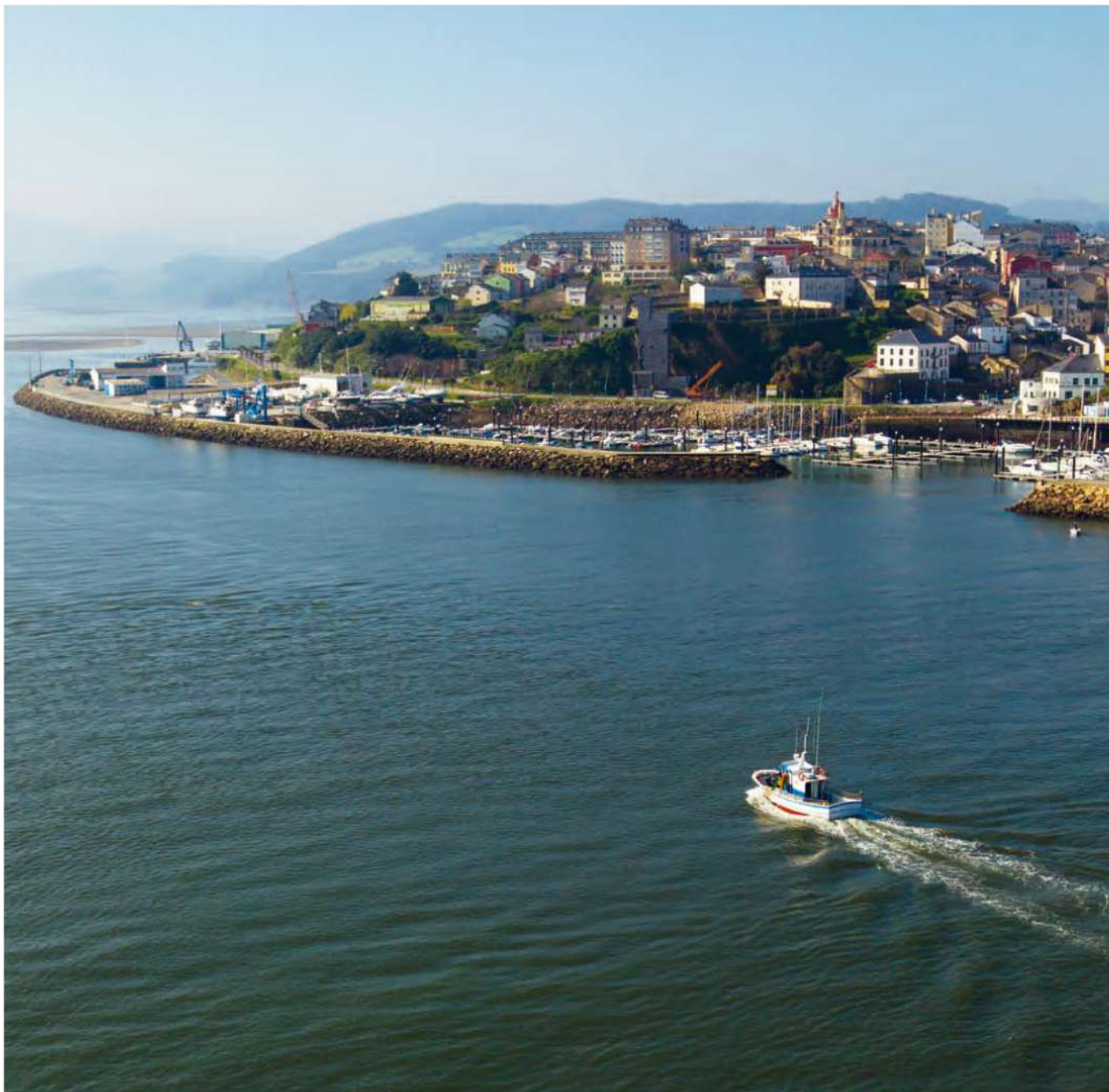
A colexiata de Santa María de Ribadeo

Cando o rei Fernando II, pouco despois de funda-la vila de Ribadeo, traslada a Sé episcopal dende Mondoñedo, a igrexa parroquial de Ribadeo convértese en catedral e así o foi durante 36 anos ata que no ano 1219 volva a Sé a Mondoñedo. Despois do traslado o concello, como voz do pobo ribadense, tratou co bispo don Nuño II para que a igrexa de Ribadeo recibise o título de colexiata colocando nela un cóengo e catro racioneiros, que exercerían a función de cabido, algo que conseguiron o 6 de xullo de 1270.

Era un edificio, segundo Francisco Lanza, de *“tres naves, y posiblemente de planta basilical”* na que as familias importantes de Ribadeo íran mandando construír capelas, nas que colocaron os seus escudos familiares.

No ano 1768 o concello denunciaba o estado ruinoso da colexiata solicitando que ben a Real Facenda ou o Cabido mindoniense levases a cabo as obras de remodelación. Para pagar as obras Facenda dispuxo un imposto novo sobre o sal, feito que permitiu empezar unhas obras que tiñan un presuposto de 750.000 reais. Despois de levar gastados máis de 870.000 reais os muros da igrexa non superaban os arcos das ventás, quedando a medio construír e converténdose nun vertedoiro para a vila de Ribadeo ata a súa desaparición no ano 1851.

A capela da Atalaia

É a única construción relixiosa dentro dos muros da muralla que rodeaba Ribadeo o que fai pensar a Francisco Lanza que tivo que ser erixida a finais do XIII, cando o rei Fernando II ordena crear de novo a vila de Ribadeo.

O que contemplamos é unha construción dunha soa nave, de pequenas dimensións e “*con portada gótica de arco apuntado e pequena espadaña*” segundo informa o citado autor.

Ao lado dela podemos ver dous canóns que servían para a defensa do peirao de Porcillán, colocados alí polo artilleiro municipal Pedro Domínguez, no ano 1547, pola presenza nestas augas de galeras francesas. Xunto cos que existían en San Damián protexían a entrada do porto. De pouco serviron cando en setembro do ano 1719 os ingleses invadiron a vila.

▲ (Páxs. 38-39) Santa María do Campo.

► (Páx. seguinte) Capela da Trindade.

